

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Järveküla looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” eelnõu**

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse (edaspidi *LKS*) § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada selle kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva Järveküla looduskaitseala kaitsekorda, laiendatakse kaitstavat ala, moodustatakse Võrtsjärve hoiuala ühe osa ja Järveküla looduskaitseala põhjal Järveküla looduskaitseala (edaspidi ka *kaitseala*) ning kehtestatakse uus kaitse-eeskiri. Sellega tagatakse Natura 2000 võrgustikku kuuluvatele Võrtsjärve loodusale ja Võrtsjärve linnualale parem siseriiklik kaitse.

Kaitseala asub Viljandi maakonnas Viljandi vallas Järveküla ja Maltsa külas.

Kaitseala territoorium on osaliselt (lõunapoolne osa) looduskaitse all alates 21. augustist 1990. a, kui Viljandi maakonnavalitsuse määrusega nr 296 „Loodushoiust Viljandi maakonnas” võeti ala kaitse alla liigikaitsealana. Selle põhjal moodustati Vabariigi Valitsuse 10. juuni 1998. a määrusega nr 129 „Järveküla looduskaitseala ja Uue-Võidu maastikukaitseala kaitse-eeskirjade ja välispiiride kirjelduste kinnitamine” Järveküla looduskaitseala (keskkonnaregistri kood KLO1000093, edaspidi *vana kaitsekorraga kaitseala*). Kaitseala põhjapoolne osa oli kaitse all Võrtsjärve hoiualana (keskkonnaregistri kood KLO2000173, edaspidi *Võrtsjärve HA*), mis võeti kaitse alla Vabariigi Valitsuse 9. juuni 2005. a määrusega nr 125 „Hoiualade kaitse alla võtmine Viljandi maakonnas”. Võrtsjärve ja Õhne jõe suudmealal asuvate erinevate maismaaelupaigatüüpide ja elustiku mitmekesisuse kaitse tagamiseks on oluline uue kaitseala moodustamine kahe eritüübilise kaitseala osalise ühendamise teel.

Vastavalt LKS § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni LKS alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Vana kaitsekorraga Järveküla looduskaitseala ja Võrtsjärve HA kuuluvad Natura 2000 võrgustikku ning asuvad täies ulatuses Võrtsjärve loodusala (EE0080524, RAH0000595) ja Võrtsjärve linnuala (EE0080571, RAH0000104) koosseisus ning kuuluvad tähtsate linnualade (IBA, International Bird Area) nimekirja (EE089, Võrtsjärv).

Loodav Järveküla looduskaitseala on väärtuslik maastikulise tervikkompleksina, kus on oluline säilitada märgalasid ning nendega seotud kooslusi ja elustikku, ning aitab tagada loodus- ja linnudirektiivi eesmärgi. Järveküla looduskaitseala ja Võrtsjärve HA piiride kohatise kattumise vältimiseks muudetakse ka Võrtsjärve hoiuala piire Viljandi maakonna osas.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Marica-Maris Paju (tel 740 7138, e-post maris.paju@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo juhtivspetsialist Eleri Laidma (tel 5304 7558, e-post eleri.laidma@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna jurist Kristiin Jääger (tel 680 7424, e-post kristiin.jaager@keskkonnaamet.ee). Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumitevahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee). Ekspertdihinnangu on andnud Veljo Volke Eesti Ornitoloogiaühingust (veljo.volke@eoy.ee), keeleliselt toimetanud

Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Järveküla looduskaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta ja säilitada Õhne jõe suudmeala ning Õhne jõe ja Võrtsjärve akvatooriumi vahelise maismaa märgala ja sellega seotud elustiku mitmekesisust ning kaitsealuste liikide kasvukohti ja elupaiku, sh soo- ja metsakooslusi, nõukogu direktiivi nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (edaspidi *loodusdirektiiv*) I lisas nimetatud elupaigatüüpe lamminiite (6450), rabasid (7110*), vanu loodusmetsi (9010*), soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080*), siirdesoo- ja rabametsi (91D0*) ning kaitsealust kalaliiki vingerjat (*Misgurnus fossilis*) ja tema elupaika ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (edaspidi *linnudirektiiv*) I lisas nimetatud kaitsealust linnuliiki merikotkast (*Haliaeetus albicilla*) ja tema elupaika.

Vastavalt LKS §-le 7 on kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Kaitseala kaitse alla võtmise peamised eeldused on alal kaitstavate elupaikade ja liikide ohustatus, haruldus ja tüüpilisus ning loodus- ja linnudirektiivi rakendamine.

Ohustatus, haruldus ja tüüpilisus

Luhakooslused

Lamminiidud (6450) ehk luhad on Eesti kõige lopsakama taimekasvuga niidukooslused, mis paiknevad eranditult jõgede aeg-ajalt üleujutatavatel lammidel, kus turvastumise tulemusel on kujunenud lammimadalsoomullad. Sõltuvalt maapinna kõrgusest on niiskustingimused lammidel varieeruvad ja vahelduvad kuivast kuni pidevalt liigniisketeni. Kaitset väärivad vaid need luhaalad, mis ei ole oluliselt mõjutatud kuivenduskraavidest ega tugevasti võsastunud. Võrtsjärve hoiuala kaitsekorralduskava andmetel on valdav osa niidualadest geobotaaniliselt keskmise või madalama väärtusega. Teatmeteose „Eesti soode seisund ja kaitstus” (J. Paal, E. Leibak, 2013) andmetel on Eestis lammisoid 3277 ha, sh osaliselt Õhne jõe suudmeala luhaniidud.

Kaitseala sooala kuulub Kesk- ja Ida-Eesti suurte soode valdkonda, Võrtsjärve nõo ja Peipsi nõo keskosa allvaldkonda. M. Orro andmetel (Teatmik. Eesti turbasood, 1995) on kaitseala üks osa suurest Kohvisoost, mis ulatub osaliselt Valga maakonda. Märgalad on eri kasvukohatüüpidesse kuuluvate alade kompleksid, seetõttu on oluline kaitsta ala tervikuna.

Viljandi maakonna teemaplaneeringu „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” käigus koostatud töös „Viljandi maakonna väärtuslikud maastikud. Viljandimaa väärtuslike maastike register” on Järveküla looduskaitseala põhjaosa (k.a Järveküla ja Õhne jõesuudme lähiumbrus) määratud maakondliku tähtsusega väärtuslikuks maastikuks (endised niidetavad alad), kus tuleb pöörata tähelepanu ajalooliste rannarohumaade avatuna hoidmisele. Maastiku ajalooline väärtus seisab ka selles, et suhteliselt hästi on säilinud maastikumuster, mis on jälgitav juba mõisakaartidel.

Metsa- ja sookooslused

Järveküla looduskaitsealal asuvad rabad (7110*; sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt loodusdirektiivi I lisale; tärn (*) tähistab esmatähtsat elupaigatüüpi), vanad loodusmetsad (9010*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Sealjuures on elupaigatüübid 7110*, 9010*, 9080* ja 91D0* esmatähtsad elupaigad, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Need elupaigatüübid on intensiivse metsamajanduse ja/või melioratsiooni tõttu muutunud Euroopa boreaalses piirkonnas

haruldaseks ja seetõttu on ohustatud paljud nende kooslustega seotud liigid, kes kasutavad eespool nimetatud elupaigatüüpe elupaigana või toitumisalana. Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud liike ja nende elupaiku ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele.

Looduslikus seisundis rabad (7110*) on ohustatud peamiselt kuivendamise, mingil määral ka turbakaevandamise tõttu. Looduslikke rabasid on Euroopas, välja arvatud Soomes ja Rootsis, säilinud vähe. Teatmeteose „Eesti soode seisund ja kaitstus” (J. Paal, E. Leibak, 2013) andmetel vastavad Eestis elupaigatüübi 7110* kriteeriumitele 1162 raba üldpindalaga 134 363 ha. Kaitsealal on (puis)raba levinud *ca* 55 ha-l.

Vanad loodumetsad (9010*) on inimõjuta või vähese inimõjuga metsad. Intensiivse metsamajandamise tõttu on vanadele loodumetsadele iseloomuliku puistuga metsad kadumisohus. Kaitsealal on vana metsa *ca* 14,4 ha.

Soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsi (91D0*) ohustab kuivendamine, samas on mõlemad elupaigatüübid Eestis tüüpilised liigniisketel aladel levinud kooslused. Kaitsealal on selliseid metsi 265,3 ha. Kaitseala metsad moodustavad ühtse terviku, mida ainult kõige lõunapoolsemas osas liigendavad mõned kitsad metsarajad ja ligikaudu 800 m pikkune pinnasetee (endine metsa hoolduseks kasutatud tee).

Haruldased ja ohustatud liigid

Kaitsealune kalaliik vingerjas, kelle elupaiku kaitstakse, on arvatud vähearvuka ja ohustatud liigina III kategooria kaitsealuste liikide hulka. Samuti kuulub ta loodusdirektiivi II lissasse. Vingerjas on kantud ka Eesti punasesse nimestikku, kuid puuduliku andmestiku tõttu ei ole liigi seisundi kohta täpsemaid andmeid.

Merikotkas on I kaitsekategooria ja linnudirektiivi I lisa liik. Merikotka kaitse tegevuskava (2013) andmetel on liik Eesti rannikualadel ning suurte siseveekogude ja jõgede lähedal levinud haudelind, kelle arvukus on viimastel kümnenditel taastunud, kuid ajaloolist arvukuse taset ei ole seni saavutatud. Hinnanguliselt elab Eestis 2016. aasta seireandmetele tuginedes 250–300 paari merikotkaid. Kuna merikotkas eelistab pesitseda vanas metsas, kus keskmine vanus on lehtmetsades 90 aastat ja okasmetsades 120-130 aastat, on Maltša skv metsad merikotka pesitsusaladeks väga sobivad. Vähemalt keskmise vanusega merikotkametsi on Eestis metsadest ainult 1,6% (29 005 ha), mis ilmestab objektiivsemalt liigi elupaigavajadust metsa vanuse osas. Merikotkad on Eestis paigalinnud ja vanalinnud püsivad pesitsusterritooriumil enamasti aasta läbi. Euroopa populatsiooni suurus oli 2004. aastal 5000–7000 paari (Birdlife International 2004). Liigi arvukus vähenes Läänemere ümbruses 19. sajandi teises pooles ja 20. sajandi alguses vaenamise ning 20. sajandi keskpaigas kloororgaaniliste ühendite kasutamise tõttu, kuid arvukus on nüüd kõikjal Euroopas jõudsalt taastumas (Helander et al, 2002). Merikotkas on pikaealine territoriaalne linnuliik (Cramp, Simmons, 1987), kelle pesitsusterritoorium on häirimise puudumisel asustatud aastakümneid (Randla, 1976a; Kumari, 1954). Kaitseala asustab üks merikotka haudepaar (KLO9100075), kellel on varem märgitud ka varupesa olemasolu. EELISE esimesed andmed pärinevad 2001. aastast, kui pesast leiti munakoore killud. 2015. a oli alal KKR andmetel ka varupesa, mida hilisemates andmetes ei ole märgitud. 2016. a seireandmetel (viimane seire) oli pesa asustatud ja selles oli 2 poega. 2017. a pesa ei seiratud.

Loodusdirektiivi rakendamine

Loodusdirektiivist tuleneb kohustus kaitsta ohustatud elupaigatüüpe ning looma- ja taimeliike, sh nende elupaiku ja kasvukohti, ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 lõike 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks vajalikud kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele.

Järveküla looduskaitseala kuulub Võrtsjärve loodusala koosseisus (EE0080524, RAH0000595) üleeuroopalisse kaitsealade võrgustikku Natura 2000. Loodusala eesmärk on loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja II lisas nimetatud liikide elupaikade kaitse. Kaitse-eesmärkideks seatud lamminiitude (6450), rabade (7110*), vanade loodusmetsade (9010*), soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsade (91D0*) elupaigatüübi ning vingerja kaitse on ühtlasi Eesti riigi rahvusvaheline kohustus.

Linnudirektiivi rakendamine

Linnudirektiivi eesmärk on kaitsta kõiki linde tapmise ja püüdmise eest, piirata lindude küttimist ja nendega (samuti nende kehaosade ja neist valmistatud esemetega) kaubitsemist. Direktiiv teeb kohustuslikuks moodustada üleeuroopaliselt ohustatud liikide ja rändliikide elupaikade kaitseks spetsiaalsed linnualad. Linnudirektiivi artikli 4 lõike 2 kohaselt on liikmesriikidel kohustus rakendada direktiivi lisades nimetatud regulaarselt leiduvate rändlinnuliikide, eelkõige nende liikide pesitsus-, sulgimis- ja talvitusala ning rändepeatuspaikade kaitseks erimeetmeid, mis tagaksid nende liikide säilimise ja paljunemise levikualal. Järveküla looduskaitsealal kaitstakse eelkõige merikotkast.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Järveküla looduskaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olevad kooslused, või ka neile liikidele, kelle elupaigaeelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, kelle kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise alaga. Kaitse-eesmärgiks on seatud ka need liigid, kelle kaitse sellel alal on loodus- või linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus või kelle soodsa seisundi säilimiseks pikaajaliselt (säilimiseks pikas perspektiivis) ei piisa ainult isendikaitsest. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatavate katusliikide ja koosluste alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas LKS § 14 lõike 2 alusel sätestatud kaalutusõiguse teostamisel saavutatakse nende liikide puhul kaitse-eesmärk LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

Kaitse-eesmärgina ei ole nimetatud alalt 2015. aasta kevadel leitud ja käesoleval ajal ainukesi teadaolevaid III kaitsekategooria kaitsealuseid taimeliike suurt käopõlle (*Listera ovata*) ja sulgjat õhikut (*Neckera pennata*) ning ornitoloog Veljo Volke poolt 2015. aasta pesitsusperioodil fikseeritud looduskaitsealalt olulisi linnuliike laanerähni (*Picoides tridactylus*), valgeselg-kirjurähni (*Dendrocopos leucotos*), musträhni (*Dryocopus martius*) ja öösorri (*Caprimulgus europaeus*). Nende liikide puhul tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Järveküla looduskaitseala on ajalooliselt kultuuristatud alade keskele jääv soo- ja metsakoosluste kompleks, mis piirneb ühest küljest suhteliselt intensiivselt kasutatava Võrtsjärvega, ning mis sisaldab tervet hulka loodusdirektiivis nimetatud elupaigatüüpe, olles elupaigaks mitmele kaitsealusele linnu- ja taimeliigile. Kaitseala territoorium on osaliselt kaitse all 1990. aastast. Tegu on nii Eesti kui ka Euroopa kontekstis väärtusliku tervikliku loodusliku märgalakompleksiga. Ligikaudu 310 ha ehk 46,2% alast on kaetud väärtuslike niidu-, soo- ja metsaelupaigatüüpidega, mille esinduslikkus on vahemikus A–C. Ülejäänud kaitsealale jäävad metsad on elustiku mitmekesisuse ja ala terviklikkuse seisukohalt väärtuslikud, kuid veel mitte elupaigatüüpide kriteeriumidele vastavad soometsad ja kõdusoometsad, mis moodustavad puhvri ümber kõrgema väärtusega metsade ning võivad pärast loodusliku veerežiimi taastamist või taastumist aastakümnete möödumisel kujuneda samuti loodusdirektiivi elupaigatüüpide kriteeriumidele vastavaks. Ala jätkuv kaitse all hoidmine on oluline eeskätt merikotka ning loodusdirektiivi metsaelupaigatüüpide kaitse-eesmärgil.

Õhne jõe suudmeala on oluline kaitsealuse ning loodusdirektiivi II lisa kalaliigi vingerja elupaiga ja koelmuna, mistõttu Õhne jõgi (VEE1013700) on ca 4,9 km pikkuselt haaratud kaitseala piiranguvööndi koosseisu.

Luhakooslus

Kaitse-eesmärgiks seatud väikesepindalised, kuid märgalakompleksi seisukohalt olulised luhad (ca 30 ha) asuvad Õhne jõe kallastel ja suudmealal ning vajavad aeg-ajalt sihipärast kasvukohtade hooldamist. Õhne jõe suudmeala luha esinduslikkus ei ole määratud, kuid sellel on suur looduskaitsealine väärtus ka maastikuliselt. Luht on osaliselt kraavitud, kuid kuivenduskraavide mõju on vähene, mida näitab ka vaid jõest kaugemate osade metsastumine. Samas on jõepoolne kraavitus abiks ala hooldamisel. Ala kasutuse reguleerimisega kaitstakse ühtlasi kaitseala äärealal levivat roostikku ja roostikust sõltuvaid kaitsealuseid linnuliike, nagu rooruika, hüüpi ja roo-loorkulli. Kaitseala ja loodusala kaitse-eesmärgiks seatud luhaalad (elupaigatüüp 6450) moodustavad kaitsealast ligikaudu 30 ha ehk 4,5%. Luhaalad määrati elupaigana aastatel 2000–2003 tehtud Natura inventuuri käigus (S. Sepp, B. Holm, 2000), andmeid täpsustati Võrtsjärve hoiuala kaitsekorralduskava koostamise käigus (M. Otsus jt) ning Eesti soode inventeerimise käigus (A. Soppe, 2010; P. Saar, 2012). Tulemused (esinduslikkus C ja üldine looduskaitsealine üldhinnang B) on esitatud raamatus „Eesti soode seisund ja nende kaitse” (J. Paal, E. Leibak, 2013), kusjuures luhaalad on määratud madalsoode kasvukoha tüübirühma kuuluvaks. Luhad asuvad kitsa ribana Õhne jõe üleujutataval kaldaalal. Kaitseala kaitsekord võimaldab seada piiranguid luha kasutusele.

Metsakooslused

Kaitseala eesmärkideks on lisatud haruldased ja ohustatud looduslikud metsakooslused ja metsa elupaigatüübid: vanad loodusemetsad (9010*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ja siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), mis on alal määratud eri inventuuride (M. Ilomets ja L. Truus, 1997; P. Pääslane 2015) käigus. Kaitseala metsad on raskesti juurdepääsetavad (ligipääs vaid ühte teed pidi kaitseala lõunaosas) ja püsivalt liigniisked, v.a kaitseala lõunaosa madalal voorjal künnisel asuvad metsad. Seejuures on vanade kaartide (verstakaart, NL topokaart 1947) alusel enamik praegusest metsamaast olnud ka varem kaetud (soo)metsadega. Metsad (eramaa ja riigimaa) moodustavad kaitsealast 92% (ca 617 ha) ning on säilinud terviklikkuse ja väärtuse tõttu suures osas määratud sihtkaitsevöönditesse. Varasema inventuuriga (M. Ilomets ja L. Truus, 1997) on siirdesoo- ja rabametsade (91D0*) kriteeriumidele vastavaks määratud ca 256,4 ha metsa, millest osa asus vana kaitsekorraga kaitsealal ja osa Võrtsjärve hoiualal, st samatüübiline ja sama väärtusega mets oli erineva režiimiga kaitse all. Kaitseala metsadest vastab loodusdirektiivi elupaigatüüpide kriteeriumidele ca 280 ha metsa, st 41,7% kaitsealast.

Käesoleva kaitse-eeskirja eelnõu ettevalmistamisele eelnes kameraaltöö, mille käigus vaatas Keskkonnaameti metsahoiu spetsialist P. Pääslane üle alale jäävate metsade teadaolevad andmed ning valis selle põhjal välja välitööalad. Välitööde käigus (mai 2015) inventeeriti vaid need alad, millel olid takseerandmete alusel Natura 2000 metsaelupaigatüüpide tunnused. Välitöödel määrati metsaelupaigatüüpide kriteeriumidele vastavaks ca 25 ha varem elupaigatüüpideks mittemääratud metsa, sh vana loodusmets ning soostuvad ja soo-lehtmetsad, ning raba.

Järveküla looduskaitsealal on (puis)raba levinud ca 55 ha-l. Raba lõunaosas on ligikaudu 2 ha suurusel alal väljakujunenud älve-lauka kompleks. Raba esinduslikkus on B ja üldine looduskaitsealine seisund samuti B (vähese kuivenduse mõju tõttu). Kuna kraavid kasvavad kinni ja seetõttu on vähenenud väljavool rabast, paraneb raba seisund pikemas perspektiivis veel.

Maltsa sihtkaitsevööndi lõunaosa mosaiiksed metsad vastavad osaliselt vana loodusmetsa (9010*) kriteeriumidele. Kaitsealal on vana metsa kahe lahustükina ca 14,4 ha. Idapoolse lahustüki (ca 8,7 ha) mustikakasvukohatüübi männienamusega metsa vanus on ca 130 aastat, esinduslikkus on B ja üldine looduskaitsealine väärtus B; läänepoolse lahustüki (ca 5,6 ha) jänesekapsa-kasvukohatüübi puistu vanus väga ebaühtlane, esinduslikkus on B ja üldine looduskaitsealine väärtus A. Mõlema lahustüki ümber on väärtuslik metsaala, mis kujuneb pikemas perspektiivis loodusdirektiivi kriteeriumidele vastavaks. Maltsa sihtkaitsevööndisse jäävad ka kaks vääriselupaikka (VEP133175 ja VEP133177). Ala väärtust näitab ka alal olev merikotka pesapaik. Kuna alal pesitseb I kategooria kaitsealune linnuliik, siis on vaja alal rakendada LKS-st tulenevalt liikumispiirangut.

Kaitsealal on tüüpilisi heas seisundis siirdesoo- ja rabametsi 256,4 ha (esinduslikkus B, üldine looduskaitsealine väärtus C kuivenduse vähese mõju tõttu) ja soolehtmetsa ca 70 ha. Õhne jõe paremkalda luhti ääristavad erivanuselised sookaasikud. Esinduslikem osa (ca 10 ha) määrati elupaigatüübiks soostuvad ja soolehtmetsad (9080*) ja see arvati Arumetsa soo sihtkaitsevööndisse. Puistu vanus on üle 90 aasta, ala esinduslikkus B ja üldine looduskaitsealine väärtus B (inventeerija P. Pääslane, 2015), mis muutub pikemas perspektiivis järjest väärtuslikumaks. Arumetsa soo sihtkaitsevööndis asub vääriselupaik VEP133176.

Kaitseala äärealadel kasvav lehtmets on enamasti keskealine (45–60 aasta vanune, peamine puuliik on sookask segus must-lepaga ning vähesel määral on teisi lehtpuuliike (haaba)), st metsastunud märjad luhahainamaad, mis ei vasta veel loodusdirektiivi metsaelupaigatüüpide kriteeriumidele, ja on seetõttu arvatud piiranguvööndisse. Neid alasid ei ole samas puistu vanuse tõttu otstarbekas luhaniiduna taastada. Väiksem osa piiranguvööndi metsadest, kus on oksapuuenukas, on jõudnud küpse metsa staadiumisse. Piiranguvööndi metsad asuvad osaliselt Õhne jõe kalda- ja Võrtsjärve ranna piiranguvööndis ning on seetõttu mõjutatud veetaseme kõikumisest. Piiranguvööndi metsad kuuluvad kõdusoo ja siirdesoo kasvukohatüüpi.

Metsa esinduslikkuse hinnanguid on langetanud kohatised vanad kuivenduskraavid, kuid nende mõju ei ulatu üldjuhul kaugemale. Kaitsekorra jätkudes kraavid kas suletakse või lastakse kinni kasvada, mis aitab kaasa esinduslikkuse paranemisele.

Kuigi kaitseala on osaliselt inimtegevusest mõjutatud (alal vana peaaegu mittetoimiv kraavistik, kraavide rajamisaeg teadmata, kraavid ei ole kantud maaparandussüsteemide registrisse), on seal olulisi niidu- ja metsakooslusi, loodusdirektiivi elupaigatüüpe ja kaitset vajavaid liike.

Eelnevast lähtuvalt on ala väärtuste ja terviklikkuse säilimise tagamiseks vajalik kohaldada LKS-s sätestatud maakasutuse piiranguid ning jätkata Eesti suuruselt teise järvega seotud märgalakesi kaitset.

Lisaks eespool kirjas olevale on Järveküla looduskaitseala kaitse all hoidmine põhjendatud asjaoluga, et tegemist on ülepinnaaliselt Natura võrgustikku kuuluva alaga. Kaitseala asub kogu ulatuses Võrtsjärve looduslal ja Võrtsjärve linnualal, moodustades neist 2,2%.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Õhne jõe suudmeala loodusliku märgalakompleksi kaitseks loodud kahe kõrvuti asuva kaitstava eritüübilise loodusobjekti (vana kaitsekorraga kaitseala ja hoiuala) ühendamisel tekkinud Järveküla looduskaitseala tüübiks on valitud looduskaitseala, sest selle peamine kaitse-eesmärk on väärtusliku loodusliku terviku, sh kaitsealuste liikide elupaikade säilitamine.

LKS §-i 27 kohaselt moodustatakse looduse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks looduskaitsealad. Kuna alal asuvad mitmed erinevad loodusväärtused (liigid ja kooslused), siis ei ole püsielupaiga moodustamine otstarbekas, sest see moodustatakse peamiselt konkreetse liigi elupaiga kaitseks, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi kaitseks. Samuti ei ole hoiuala režiimi jätkumine poolel territooriumil sobilik, sest ühtlase raba(metsa)massiivi kaitsekord oleks selle põhja- ja lõunaosas erinev. Praeguse Võrtsjärve HA ja vana kaitsekorraga kaitseala territooriumi kaitse ühtlustamiseks ei ole kogu ala hoiualaks muutmine otstarbekas. Hoiuala kaitsekord ei võimalda mitme eri rangusega vööndi moodustamist ja vajalike piirangute rakendamist kaitseala nendes osades, kus need on vajalikud, näiteks alal viibimise ajaline piirang merikotka häirimise vältimiseks pesitsusajal, samuti raiepiirangud aladel, kus on oluline ala loodusliku arengu jätkumine.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piirid

Kaitseala piiritlemisel lähtuti järgmistest põhimõtetest: 1) kaitstavad väärtused (jõe veepeegel, märgalad, metsakooslused, liigi pesitsusala ja kasvukoht) peavad olema tervikuna kaitsealasse hõlmatud ja 2) vähendada Võrtsjärve hoiualal, mille eesmärk on eelkõige Võrtsjärve kui veekogu ja sellega seotud liikide kaitse, maismaa koosluste (vana mets, soostuvad ja soometsad) osakaalu. Õigusselguse huvides peavad piirid olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad ning seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (Õhne jõe ja Võrtsjärve kaldajoon ETAK-i (Eesti topograafiline andmekogu, 2016. aasta jaanuari seisuga) alusel, teed, mõõdistatud maaüksused). Nende puudumisel on piiritlemisel erandkorras kasutatud mõttelisi sirgeid.

Kaitseala ja Võrtsjärve HA piirid on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti 2016. aasta põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmed.

Vana kaitsekorra muutmise käigus vaadati üle ja, arvestades loodusväärtusi, muudeti juba olemasoleva hoiuala arvelt kaitseala välispiiri, moodustati kaks erineva kaitsekorraga sihtkaitsevööndit, parandati digitaliseerimisest tulenevad vead ning viidi välispiir kooskõlla põhikaardi ja maakatastri andmetega. Määrusega lisatakse uued kaitse-eesmärgid ja muudetakse sellest lähtuvalt kaitseala piiri, mistõttu suureneb kaitseala keskkonnaregistris märgitud pindala (nn vana pindala) 269,3 ha-lt 674,4 ha-ni, st ca 405,1 ha võrra, sealjuures on kaitseala vanast osast välja arvatud ca 30 ha. Järveküla looduskaitseala moodustamisega kaasneb ka olemasoleva Võrtsjärve HA piiri muutmine, et vältida eri tüüpi kaitstavate alade (looduskaitseala, hoiuala) kattumisest tingitud topeltkaitset. Võrtsjärve hoiualast raba ja rabametsade väljaarvamine ja nende liitmine Järveküla looduskaitsealaga on vajalik, et tagada terviklikule sookompleksile ühetaoline kaitse.

Kaitseala välispiiriga seotud olulisimad muudatused

Olulisim muudatus on see, et kaitseala koosseisu arvatakse 426,1 ha seni Võrtsjärve HA koosseisu kuulunud maismaad Õhne jõe ja Võrtsjärve vahelisel alal ning osaliselt Õhne jõe veepeegel. Sama pindala võrra väheneb Võrtsjärve HA pindala Viljandi maakonna osas. Järve veepeegli osas hoiuala pindala seoses kaitseala moodustamisega realselt ei muutu.

Lisaks muudeti piiri senise kaitseala idaosas, kus esmatähtsa metsaelupaigatuubi siirdesoo- ja rabametsade (91D0*) terviklikkuse tagamiseks liideti kaitsealale Sula maaüksuse loodeosas (79704:002:0960, kokku 30,9 ha) ca 4 ha rabametsa, mistõttu senise 5,8 ha asemel hakkab sellest maaüksusest kaitsealal asuma ca 9,5 ha. Kaitsealast jäävad välja nii õueala kui ka suurem osa metsa ja niite.

Samuti korrigeeriti kaitseala lõunapiiri ja jäeti välja Kuustekuru maaüksuse (79704:002:0270) põhjaosast ca 2,1 ha, sh talu endine osaliselt võsastunud õuemaa, mis ei ole kaitseala eesmärke silmas pidades vajalik ega õigustatud, ning metsamaa, mis ei ole kaitseala eesmärke silmas pidades otseselt vajalik. Korrigeeritud piir kulgeb mööda riigimetsamaa (79704:002:0037) lõunapiiri.

Kaitseala senise vana kaitsekorruga ala edelanurgast arvati välja hiljuti osaliselt rekonstrueeritud kuivenduskraavide tõttu vähese kaitseväärtusega luha- ja metsaala (ca 33 ha), sh eravaldues olev Küti maaüksus (79704:002:0017) pindalaga 2,45 ha ja riigimetsamaa (maaüksused 79704:002:0018 ja 79704:002:0037, mõlemad osaliselt).

Kaitseala on jagatud üheks piiranguvööndiks (Järveküla piiranguvöönd pindalaga 136,68 ha) ning kaheks sihtkaitsevööndiks (skv) kokku pindalaga 537,8 ha (sh Maltsa skv 84,87 ha ja Arumetsa soo skv 452,88 ha).

Maaomand. Kaitsealal on kokku 27 maaüksust, sh kaheksa maaüksust asub Õhne jõe vasakul kaldal. Kaitseala maadest on eramaid 19 maaüksust (101,4 ha, 15,2%), riigimaid kaheksa maaüksust (560,4 ha, 83,5%), sh kuus RMK hallatavat maaüksust, ning jätkuvalt riigi omandis olevat maad ca 9,2 ha (1,3%). Munitsipaalmaad kaitsealal ei ole. Õhne jõe vasakkaldal asuvatest maaüksustest jäävad kõik (kokku 8,78 ha, sh kuus eramaad, 3,86 ha) kaitsealale üksnes veepeegli ulatuses. Piiranguvööndisse jääb 11 eramaaüksust, millest viis asuvad endisel Võrtsjärve HA-l. Arumetsa soo sihtkaitsevööndisse jääb kaheksa eramaaüksust (78,8 ha), millest seitse on endisel Võrtsjärve HA-l. Liikumispiiranguga Maltsa sihtkaitsevöönd asub täies ulatuses riigimaal.

Välispiiri määramisel lähtuti vana kaitsekorruga kaitseala piiridest, millele liideti loodava Järveküla looduskaitseala terviklikkuse tagamise ja ühtse kaitsekorra kehtestamiseks ka seni Võrtsjärve hoiuala koosseisu kuulunud Arumetsa soo põhjaosa ja Õhne jõe veepeegel (riigimaa, eramaa 16 maaüksust, sh kuus vasakkalda maaüksust ainult veepeegli ulatuses, jätkuvalt riigi omandis olev maa (edaspidi JRO)).

Välispiir kulgeb põhjas ja idas mööda ETAK Võrtsjärve kaldajoont, katastriüksuste piire (79704:002:1020, 79704:002:0079, 79704:002:0080, 79704:002:0026, 79704:002:0643, 79704:002:0270), ja mõttelisi sirgjooni (põhjust lõunasse (1) X 619 717,898 Y 6 450 910,266; X 619 747,949 Y 6 450 703,417; (2) X 619 747,949 Y 6 450 703,417; X 619 857,424 Y 6 450 440,226; (3) 619 692,971 Y 6 449 079,038; X 619 598,321 Y 6 448 892,621; (4) X 619 598,321 Y 6 448 892,621; X 619 497,832 Y 6 448 837,892; (5) X 619 588,376 Y 6 448 233,825; X 619 553,941 Y 6 448 039,183), mis poolitavad maaüksusi nii, et elupaigatuüp 91D0* jääks sihtkaitsevööndisse. Lõunas kulgeb välispiir mööda katastriüksuste (79704:002:0037 ja 79704:002:0118) piire ja nimeta kraavide kaldaid (kusjuures kraavid jäävad kaitsealasse) ning mõttelist sirget (X 618 459,693 Y 6 447 798,187; X 618 385,026 Y 6 447 765,424), ületades

Õhne jõe mööda mõttelist sirget (X 617 916,561 Y 6 448 031,162; X 617 859,461 Y 6 448 020,436). Läänes mööda Õhne jõe ETAK-i kaldajoont jõe vasakkaldal (jõgi jääb kaitsealale piiranguvööndisse) kuni Võrtsjärve ETAK-i kaldajoone alguseni põhjas.

Kahte sihtkaitsevööndisse (kokku ca 537,8 ha) jääb kaitseala suurem idapoolne osa. Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik metsakooslustes majanduslikul eesmärgil raiete vältimiseks ning seeläbi elustiku mitmekesisuse (eelkõige kaitsealuse linnuliigi) ja metsa elupaigatüüpide säilimiseks. Metsaelupaigatüüpide ja raba soodsa seisundi säilitamiseks on vajalik lasta neil areneda looduslikult, milleks sobib sihtkaitsevööndi režiim. Puistute iseloom kavandatud sihtkaitsevööndites annab neile kõrge loodusväärtuse. Liigikaitseelisel eesmärgil on vajalik ka ajaline liikumispiirang Maltsa sihtkaitsevööndis.

Maltsa sihtkaitsevöönd (kokku 84,9 ha) on moodustatud vana kaitsekorruga kaitseala Järveküla sihtkaitsevööndi (42,6 ha) alusel, mida laiendati 42,3 ha võrra vana kaitsekorruga ala piiranguvööndi arvelt. Selle peamine eesmärk on I kaitsekategooria linnuliigi merikotka pesitsusala kaitse pesitsusedukuse tagamiseks. Tuginedes merikotka kaitse tegevuskavale on selle häirimistundliku linnuliigi kaitset võimalik tagada vaid sobivate pesitsuspuudega elupaiga kaitse kaudu. Vana kaitsekorruga ala sihtkaitsevööndit laiendati põhja poole nii, et ala oli võimalik piiritleda looduslikke piire kasutades ning sihtkaitsevööndiga hõlmatakse kogu varupesade rajamiseks sobiv pesamets ca 500 m raadiusega keskkonnaregistris olevate pesade ümbruses. Maltsa sihtkaitsevööndi moodustavad riigimetsamaa Viljandimaa metskonna maaüksused 79704:002:0037 (osaliselt) ja 79704:002:0038 (täies ulatuses), sealjuures jääb vööndi edelanurgas olev pinnasetee Arumetsa soo sihtkaitsevööndisse, kus puudub liikumiskeeld.

Arumetsa soo sihtkaitsevöönd on moodustatud tervikliku metsaala, st väärtuslike metsaelupaikade kaitseks ja arengu tagamiseks üksnes loodusliku protsessina. Kuna alal teadaolevalt puuduvad häirimistundlike liikide elupaigad, siis ei ole liikumiskeelu kehtestamine looduskaitsealalt vajalik ega põhjendatud. Arumetsa soo sihtkaitsevööndi moodustavad riigimetsamaad ja üheksa eramaaüksust. Vööndi piir langeb ala ida- ja lõunaosas kokku kaitseala välispiiri ja Maltsa sihtkaitsevööndi piiriga ning läänes ja põhjas Järveküla piiranguvööndipiiri ja välispiiriga. Arumetsa soo sihtkaitsevööndist (kokku 452,9 ha) on 132,6 ha vana kaitsekorruga ala Järveküla piiranguvööndi ja 320,3 ha Võrtsjärve HA territooriumil.

Arumetsa soo sihtkaitsevööndi ja Maltsa sihtkaitsevööndi vaheline piir kulgeb mööda katastriüksuste (79704:002:0960, 79704:002:0037 ja 79704:002:0038) piire, kusjuures kvartalisihid ja piirisihid jäävad Arumetsa soo sihtkaitsevööndisse, kus puudub liikumispiirang.

Arumetsa soo sihtkaitsevöönd piirneb läänes Järveküla piiranguvööndiga. Nendevaheline piir kulgeb mööda Suislepa-Mustla õhuliini koridori lõunapoolset serva, katastriüksuste (79704:002:0037, 79704:002:0118, 79704:002:0025, 79704:002:0633) piire ja kraave, kusjuures kraavid jäävad sihtkaitsevööndisse, et kohtades, kus kaitsealale jääva kraavi hooldus võib negatiivselt mõjutada kaitseala koosluste seisundit, oleks võimalik vältida või vähendada (sh taastada looduslik veerežiim) kuivendamise negatiivset mõju rabakooslustele. Lisaks kulgeb läänepiir mööda järgmisi mõttelisi sirgeid (lõunast põhja poole) (1)X 618 179,606 Y 6 449 623,076, X 618 278,384 Y 6 449 747,514; (2) X 618 473,124 Y 6 450 501,202; X 618 752,901 Y 6 451 142,403; (3)X 618 752,901 Y 6 451 142,403; X 618 767,574 Y 6 451 153,472; (4)X 618 767,574 Y 6 451 153,472, X 619 349,102 Y 6 451 061,442).

Piiranguvöönd on kaitseala majandatav osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Piiranguvööndisse jääb üks viiendik kaitsealast (20%, 136,7 ha), sh Õhne jõe veepeegel ja selle kaldal asuvad niidualad, mis kuuluvad osaliselt Võrtsjärve hoiualale. Kaitsealal on Järveküla piiranguvöönd, mille kaitse-eesmärk on jõe- ja niidukoosluste ning nendega seotud elustiku kaitse. Kuna need

loodusväärtused taluvad mõõdukat majandamist või kohati vajavad seda (nt lamminiidud), siis on piiranguvööndi režiim kaitseks piisav. Piiranguvöönd moodustab läänepoolse osa kaitsealast ja see on piiritletud põhjas Võrtsjärve kaldajoonega (langeb kokku välispiiriga), idaosas langeb piir kokku Arumetsa soo sihtkaitsevööndi piiriga. Piiranguvööndi piir langeb läänes kokku välispiiriga (Õhne jõe vasakkalda kaldajoonega).

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal punktis 2.1 nimetatud loodusväärtusi (M. Ilomets, L. Truus (1997), M. Otsus, H. Zingel (2005), A. Soppe (2010), P. Saar (2012), J. Paal ja E. Leibak (2013), P. Pääslane (2015)) ning kaitseala piiride, tsoneeringu ja kaitsekorra kohta koostatud eksperdiarvamust (Veljo Volke, Eesti Ornitoloogiaühing, 2015). Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal asuvate loodusväärtuste, st liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ja säilimise ning on proportsionaalne saavutatavale efektile.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele. Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on põhiseaduse (edaspidi *PS*) §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb *PS* §-st 53. Tulenevalt *PS* §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolemuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärgiks on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse loodusdirektiivist ja linnudirektiivist riigile tulenev kohustus tagada loodusväärtuste kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Neid eesmarke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavatele tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Kaevandamis- või metsamajandamisalase ettevõtluse korral on teada risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides. Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive. Järgnevates kaitsekorra peatükkides on esitatud kitsenduste kaupa põhjendused, miks on need piirangud vajalikud.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tsoneeritud Järveküla piiranguvööndiks ning Arumetsa soo ja Maltsa sihtkaitsevööndiks. Sihtkaitsevööndid erinevad üksteisest kaitse-eesmärkidelt. Sihtkaitsevööndite eristamine kaitse-eesmärkide alusel võimaldab rakendada kaitsekorda sihtkaitsevööndite kaupa erinevalt, sest aitab piiritleda kaitseala valitseja kaalutusõigust tegevuse kooskõlastamisel. Maltsa sihtkaitsevöönd jäetakse üksnes looduslikule arengule ning selles on merikotka elupaiga tõttu ka ajaline liikumispiirang, mida ei ole vaja teistes vööndites kasutada.

Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 1 alapunktist 65 asub kaitseala Võrtsjärve linnualal ja lisa 1 punkti 2 alapunktist 511 asub kaitseala Võrtsjärve loodusalal, kus tegevuste kavandamisel tuleb hinnata nende mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Vana kaitsekorraga kaitseala piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse käesoleva määrusega kehtetuks Vabariigi Valitsuse 10. juuni 1998. a määruse nr 129 „Järvküla looduskaitseala ja Uue-Võidu maastikukaitseala kaitse-eeskirjade ja välispiiride kirjelduste kinnitamine” punkti 1 alapunktid 1 ja 2 ning muudetakse punkti 2 sõnastus asjakohaseks.

Kaitse-eeskirjaga ei reguleerita adru varumist, sest kaitsealal ei ole adru. Kaitsealal puuduvad registrisse kantud maaparandussüsteemid, mistõttu maaparandussüsteemide hoiutööde käsitlemine määruuses ei ole asjakohane. Vanu kinnikasvavaid kraave kaitseala sihtkaitsevööndis ei loeta maaparandussüsteemiks ega veekoguks. Võrtsjärve HA kaitsekorda ei muudeta.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud kogu kaitsealal viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi, püüda kala ning pidada jahti, välja arvatud Maltsa sihtkaitsevööndis ajavahemikul 15. veebruarist kuni 31. juulini. See piirang on vajalik I kategooria kaitsealuse linnuliigi pesitsusala kaitseks ja pesitsemisedukuse tagamiseks ning tuleneb LKS § 50 lõikest 5. Väljaspool lindude pesitsusaega ja pärast poegade iseseisvumist ei kahjusta jahipidamine kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist. Ka kalapüügile ei ole lisaks kehtivatele õigusnormidele lisatud eripiiranguid, sest kehtiva õiguse kohane kalapüügi mõju kaitseväärtuste säilimisele puudub või on lubatud piirides. Eelnimetatud tegevusi on vana kaitsekorraga alal ja hoiualal pidevalt viljeletud ja puuduvad andmed, et need oleksid kaitstavaid väärtusi negatiivselt mõjutanud.

Kaitseala on suur ja ühtlane metsaala, kus puuduvad ehitatud teed. Pinnasteed on ainult kaitseala lõunaosas asuval kõrgemal seljandikul (ca 800 m). Võrtsjärve kaldal kaitseala idaosas asub vana kasutamisel ajapikku kujunenud talutee (ca 2200 m), mis on ligipääsuks ajaloolise Arumetsa talu maadel asuvatele katastriüksustele. Lisaks on kaitsealal mõned vähemärgatavad rajad. Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine teedel, jalgrattaga ka radadel. Ehitusseadustiku § 92 lõike 1 kohaselt on tee inimeste, sõidukite või loomade liikumiseks või liiklemiseks ettenähtud rajatis. Liiklusseaduse (edaspidi LS) § 2 punkti 81 kohaselt loetakse teeks ka põllu-, metsa- või muu selline pealiskihita tee ehk pinnasteed, mis on jalakäijate või sõidukite liiklemiseks rajatud või maaomaniku poolt liikluseks ettenähtud ning mis on teeks rajatud või sõidukite liikumise tulemusena selleks kujunenud. Kaitseala teedel sõidukiga sõitmisele kohalduvad liiklusseaduses sätestatud nõuded ja piirangud. Maastikusõidukit tohib teel liikumiseks kasutada LS §-s 154 nimetatud juhul, st jõgedel, teedel ja muude takistuste ületamiskohtades ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend, samuti politsei- ja tollitöötajad ametiülesannete täitmisel, haige toimetamisel haiglasse, päästetööde tegemisel ning muudel juhtudel, mis on seotud ametiülesannete täitmisega (nagu elektri- ja sideliinide hooldus- ja parandustööde tegemine või muud sellised tegevused). Kaitseala idaserva, Võrtsjärve ehituskeeluvööndisse, on aktuaalsele Eesti põhikaardile kantud katkendjoonega tee, mille tüübiks on märgitud rada ja liiklus sellel on fikseeritud kahesuunalisena. Antud juhul on tegemist maastikul ajalooliselt kujunenud juurdepääsuga, mis ei ole otseselt kellegi rajatud, kuid mida on kasutatud ja korrastatud, et pääseda juurde Võrtsjärve kaldal paiknevatele kinnistutele (hoonetele), mis asuvad väljaspool kaitseala, ja mille jaoks see on ainuke juurdepääs mööda maismaad. LS § 2 punkti 81 tähenduses on see pinnasteed, st muu pealiskihita tee, mis on teeks rajatud või sõidukite liikumise tulemusena selleks kujunenud.

Seega annab LS maaomanikele võimaluse kasutada senist juurdepääsu vastavalt maaomanike omavahelisele kokkuleppele, kuna tegemist on eramaadega.

Olemasolevail varasemalt metsa majandamiseks kasutatud vähestel teedel sõitmine ei kahjusta kaitse-eesmärkide saavutamist ja seetõttu oleks liiklemise piiramine ebavajalik. Sõiduki ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemisega ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel, koosluste hooldustöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel ning ajaloolise Arumetsa talu maadel asuvatele katastriüksustele ligipääsuks mööda ajalooliselt kujunenud pinnasteed (vana taluteed). Tehnilistel vahenditel (ATV-d, autod, maastikurattad jne) on negatiivne mõju väärtuslikule ja tallamiskoormuse suhtes tundlikule looduskompleksile (eelkõige raba ja rabamets) ja liikidele (taimestik, maas pesitsevad linnud). Kaitsekorralduslikult reguleerimata tehniliste vahendite kasutamine seab seetõttu ohtu loodusväärtused. Leevendused sõidukitega sõitmiseks väljaspool teid ja maastikusõidukitega sõitmiseks tulenevad LKS § 30 lõikest 3 ja leevendustega ei seata ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist. Kaitse-eeskirjaga võimaldatakse erandina sõiduki ja maastikusõidukiga ligipääs Võrtsjärve kaldal väljaspool kaitseala ajaloolise Arumetsa talu maadel asuvatele katastriüksustele mööda eespool nimetatud vana taluteed, mis on kujunenud rohkem kui pooleteistsaja aasta jooksul kuivemale kaldaribale Võrtsjärve ja Arumetsa soo vahele. Maaomanikud kasutavad seda juurdepääsuvõimalust väikese koormusega, mistõttu senine kasutamine ei ole loodust ohustanud, ning ka edasine samal viisil kasutamine on eeldatavasti mõjuteta. Nimetatud erand ei anna võimalust ala kasutamiseks avaliku teena.

Kaitseala läbival Õhne jõel on lubatud ujuvvahendiga sõitmine, sest paadisõidu mõju loodusväärtustele on tagasihoidlik. Õhne jõgi on ainuke veekogu kaitsealal, kus on võimalik ujuvvahendiga sõita. Senine jõel liikumine ei ole kooslustele teadaolevalt häirivalt mõjunud.

Telkimine ja lõkke tegemine on lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud kohas, mis on asjakohaselt tähistatud, kuna kaitseala metsad võivad olla, sõltuvalt aastaajast, tuleohtlikud. Käesoleval ajal kaitsealal ettevalmistatud puhkekohad jm külastuskorralduslikud rajatised puuduvad. Kaitsekord ei välista aga selliste kohtade ettevalmistamist, seega võidakse tulevikus niisugused ettevalmistatud kohad kaitsealale rajada. Telkimis- ja lõkkekohtade rajamise võimalik asukoht või võimalikud asukohad määratakse kaitseala kaitsekorralduskavaga pärast kaitse-eeskirja kehtestamist.

Kaitsealal on lubatud rahvaürituse korraldamine kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud kohas. Hetkel sellised ettevalmistatud kohad alal puuduvad. Nende rajamisel tulevikus on lubatud seal korraldada rahvaüritusi. Rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas on lubatud üksnes kaitseala valitseja igakordsel nõusolekul. Inimeste kaitsealal viibimisele ei ole seatud arvulisi piiranguid. Kaitseala ajalisel ja ruumiliselt hajutatud külastus ei ole kaitstavaid väärtusi negatiivselt mõjutanud. Kaitseala valitsejale on jäetud võimalus kaalutleda ürituse lubamist selleks ettevalmistamata kohas. See on vajalik selleks, et igal konkreetsel juhul oleks võimalik arvestada tingimuste koosmõju (nt ilmastik, külastajate arv, tegevuse iseloom) ja valitseja seatud külastustingimused tagaksid, et kaitseala eesmärgid ei saaks kahjustatud. Kuna rahvaüritusi on väga erinevaid, siis tuleb väljaspool rahvaürituse jaoks ettevalmistatud kohti iga kord otsustada vajalike piirangute täpse sisu ja proportsionaalsuse üle.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha

maakorraldustoiminguid, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda, seada projekteerimistingimusi ja anda ehitusluba ning rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist, ning jahiulukeid lisaõõta.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärgid

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate koosluste säilitamiseks. Järveküla looduskaitsealal on Arumetsa soo ja Maltsa sihtkaitsevöönd. Arumetsa soo sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on elupaigatüüpide raba, siirdesoo- ja rabametsade ning soostuvate ja soo-lehtmetsade taastamine ja säilitamine ning elustiku mitmekesisuse kaitse. Maltsa sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on kaitsealuse linnuliigi merikotka elupaiga soodsa seisundi säilitamine, vana loodusmetsa ning siirdesoo- ja rabametsade arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina. Vööndid erinevad üksteisest ajalise liikumiskiiruse olemasolu poolest.

2.5.4.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud kaitsealuse liigi (merikotkas) elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus. See võimaldab koristada võimalikku ulatuslikku (vähemalt 20% esimese rinde puudest) tormimurdu merikotka elupaigas.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud loodusliku veerežiimi taastamine. Arumetsa soo sihtkaitsevööndis ja Maltsa sihtkaitsevööndi põhjaosas domineerivad siirdesoo- ja rabametsad, mida läbivad üksikud vanad kuivenduskraavid (mida ei loeta toimivaks maaparandussüsteemiks). Kuigi kraavid kasvavad kinni, nende kuivendav mõju on juba suuresti vähenenud ning kraavidevahelisel alal hoiavad turvas ja turbasamblad vett hästi, võib osutada protsessi kiirendamiseks vajalikuks täiendavate (vee)tõkete rajamine. Seetõttu on kaitse-eeskirjas ette nähtud võimalus kraavide sulgemiseks.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndites lubatud tee, tehnovõrgurajatise või muu tootmisotstarbeta rajatise püstitamine ja olemasolevate ehitiste hooldustööd. Sihtkaitsevööndites puuduvad hooned ja neid ei ole kaitseala eesmärgi silmas pidades võimalik ka ehitada, sest sellega kaasneks eesmärkide oluline kahjustamine (eeldab kuivendamist ja metsa raadamist). Kaitsealal puudub ehitatud teede võrk. Samas on Võrtsjärve kaldal väljaspool kaitseala hoonestatud kinnistud, millele ainus ligipääs maismaal on läbi Arumetsa soo sihtkaitsevööndi idaservas olevat pealiskihita

teed (rada). Sellest lähtuvalt on kaitse-eeskirjaga antud võimalus kaitseala valitseja kaalutusotsuse alusel nimetatud tee hooldus- ja vajadusel ka ehitustöödeks (nt taastamine pärast erakorralisi ilmastikuolusid).

Lisaks on kaitseala valitseja nõusolek vajalik, võimaldamaks kaitseala tähistamist, vajaduse korral infotahvlite paigaldamist, juurdepääsude rajamist hooldust vajavatele lamminiitudele, olemasolevate ehitiste, nagu teed ja kraavid, hooldamist jms. Kõik ehitistega seotud tööd sihtkaitsevööndis vajavad kaitseala valitseja nõusolekut, et vältida teadmatuselt juhtuda võivat kaitse-eesmärkide kahjustamist. Ehitus- ja hooldustegevusega kaasnevate keskkonnariskide ja -ohtude (elupaikade hävitamine ja/või kahjustamine, kaitsealuste liikide häirimine pesitsusajal jne) realiseerumine ja ulatus sõltub kavandatava ehitamise mahust, asukohast ja kasutatavast tehnoloogiast, samuti ehitus- või hooldustööde ajast liikumiskiiranguga sihtkaitsevööndis. Kuna kõiki võimalikke alal vajalikke ehitus- ja hooldustegevusi ning nendega kaasnevat negatiivset mõju ei ole võimalik ette näha, siis on jäetud need tegevused sihtkaitsevööndis kaitseala valitseja kaalutusotsuseks, kes peab vastavalt ala kaitse-eesmärgile ja konkreetse ehitus- ja hooldustegevuse asjaolusid arvestades kaaluma tegevuse lubatavust sellel alal.

2.5.4.3. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Maltsa sihtkaitsevööndis on inimeste viibimine keelatud 15. veebruarist kuni 31. juulini, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemisega ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Piirang on ette nähtud ohustatud linnuliigi pesitsusala kaitseks ja pesitsemisedukuse tagamiseks.

Sihtkaitsevööndites on kooskõlas kaitse-eeskirjaga sätestatud erisustega keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndite peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitseala sihtkaitsevööndis lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit.

2.5.5. Piiranguvöönd

2.5.5.1. Piiranguvööndi kaitse-eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala majandatav osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Järveküla looduskaitsealal on üks piiranguvöönd – Järveküla piiranguvöönd, mille kaitse-eesmärk on jõe- ja niidukoosluste ning nendega seotud elustiku säilitamine ja kaitse. Lisaks jõe- ja niidukooslustele jääb Järveküla piiranguvööndisse ka liigniiske, peamiselt endiste luhaalade kinnikasvamisel tekkinud noor lehtmets, mis on puhvriks kaitseala keskosas asuvatele väärtuslikele metsaaladele.

2.5.5.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades kaitse-eeskirjas sätestatud erisustega, mis on määratud §-des 6 ja 14.

Ehitamine

Kaitsealal puuduvad kaitse-eeskirja koostamise ajal hooned ning nende püstitamine ei ole kaitse-eeskirja kohaselt lubatud. Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud rajatiste püstitamine, kusjuures kaitseala tarbeks on lubatud rajatise (nt tähised, tõkked, infotahvlid) püstitada ka Õhne jõe ehituskeeluvööndisse. LKS § 30 lõike 2 punkt 3, lõike 4 punkt 6 ning § 31 lõike 2 punkt 8 sätestavad üldnormina nii sihtkaitsevööndis kui ka piiranguvööndis ehitise püstitamise keelu, jättes siiski võimaluse teha kaitse-eeskirjaga leevendusi ja erisusi. Lisaks võimaldab LKS § 38 lõige 7 sätestada kaitse-eeskirjaga erisusi ehitamisele ehituskeeluvööndis. Eelnõuga on jäetud võimalus piiranguvööndisse uute rajatiste püstitamiseks, sealhulgas ehitamiseks ehituskeeluvööndis. Ette võib tulla rajatiste ehitamist, mis ei ohusta kaitse-eesmärke või mis oleks möödapääsmatu (näiteks kaitseala tähistamine, teede rekonstrueerimine kaitse-eesmärke säästvat tehnoloogiat kasutades), kuid ka otseselt kaitse-eesmärke ohustavat ehitustegevust. Seepärast vajavad rajatistega seotud tööd igakordset kaitseala valitseja nõusolekut, et vältida võimalikku kaitse-eesmärkide kahjustamist. Ehitustegevusega kaasnevate keskkonnariskide realiseerumine ja ulatus sõltub kavandatava ehitamise mahust, asukohast ja kasutatavast tehnoloogiast. Kuna kogu alal vajalikku ehitustegevust ja sellega kaasnevat negatiivset mõju ei ole võimalik ette näha, siis on jäetud need tegevused piiranguvööndis kaitseala valitseja kaalutlusotsuseks, kes peab vastavalt ala kaitse-eesmärgile ja konkreetse ehitustegevuse asjaolusid arvestades kaaluma tegevuse sobivust sellel alal.

Veerežiim. Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud veekogude (Õhne jõe) veetaseme ja kaldajoone muutmine loodusliku veerežiimi taastamise eesmärgil. Kuna kaitseala on suuremas osas märgala, kus looduslikule võimalikult lähedase veerežiimi tagamine on peamisi koosluse soodsa seisundi saavutamise tingimusi, siis on oluline jätta kaitseala valitsejale võimalus lubada loodusliku veerežiimi taastamist, kuigi tehnilisi võtteid kaitseala veerežiimi taastamiseks tingimata kasutama ei pea.

Raie. Piiranguvööndis on lubatud metsa majandamine. LKS keelab piiranguvööndis uuendusraied, kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti. Piiranguvööndisse on määratud suhteliselt kitsal alal Õhne jõe kallastel kasvavad kõdusoo ja siirdesoo kasvukohatüübi metsad, kus siiani on märgatav kuivenduse mõju. Metsaregistri andmetel on piiranguvööndis majandatavat metsa 83,4 ha (74 ha korraldatud riigimetsa ja 9,6 ha erametsa). Kaitseala piiranguvööndis on enamasti tegu sookaasikute ja siirdesoo männikutega, kuid vööndi keskosas leidub mosaiikselt ka vanemat oksametsa ning paiguti haaba ja sangleppa. Metsaregistri andmetel on valdavalt tegu keskealise (57 ha), valmiva ja küpse metsaga (kokku 10 ha), põhjaosas asuvate puhtkaasikute puhul ka noorendikega (6 ha), mis on kasvanud endisele heinamaale. Kuivematel aladel on nii I kui ka II rinde kuusk (kokku 6,3 ha) saavutanud raieküpsuse ning esineb tugev kuuse järelkasv, mistõttu on tulevikule mõeldes eeskirjaga ette nähtud võimalus kaitseala valitseja nõusolekul Järveküla piiranguvööndis lageraie kuusikutes ja haavikutes kuni 1 ha suuruse langina ning turberaie kuni 5 ha suuruse langina. Metsaregistri andmetel ei jää kaitsealale hall-lepikuid, mistõttu määruks ka hall-lepikute raiet ei reguleerita. Hall-leppa kasvab paiguti endiste heinamaade ääres.

Raielangi suurusele on seatud piirang lähtuvalt kahest põhimõttest. Esiteks on klassikaline väikesepindalaline raielank veel piisav loodusliku metsauuenduse soodustamiseks. Teiseks imiteerib selline lank väikesepinnalisi looduslikke häiringuid ja turberaieid, mille korral on võimaliku tuulemurru või -heite oht langi servaaladel võrreldes suurte lageraielankidega väiksem. Kuuseenamusega puistutes on turberaied keelatud ja selle alternatiiviks ongi väikesepinnalised lageraied. Sealjuures tuleb raiete tegemisel metsamaal olenevalt kasvukohast säilitada puistu liikide ja vanuse mitmekesisus.

Elustiku mitmekesisuse säilitamiseks tuleb jätta raiel, välja arvatud hall-lepikud, hektari kohta alles vähemalt 20 tihumeetrit puid või nende säilinud püstiseisvaid osi, mis ei kuulu koristamisele ja jäävad metsa alatiseks. Elustiku mitmekesisuse tagamiseks alles jäetavad puud valitakse eri puuliikide esimese rinde suurima diameetriga puude hulgast, eelistades kõvalehtpuid, mände ja haabasid, samuti eritunnustega, nagu põlemisjälgede, õõnsuste, tuuleluudade või suurte okstega puid. Need tingimused on vajalikud, et tagada raiutavas puistus elustiku mitmekesisuse säilitamise seisukohast oluliste elementide säilimine, mis aitab säilitada nii konkreetset puistus kui ka kumulatiivselt piiranguvööndis tervikuna mitmekesist elustikku.

Sihtkaitsevööndi puhver, mille moodustab enamasti piiranguvööndis olev metsamaa, on vajalik, et servaeefekti mõju sihtkaitsevööndile ja lanke ümbritsevatele metsadele oleks minimaalne. Selleks ongi seatud piirangud lankide suurusele nii turberaiel kui ka lageraiel, nii välditakse suuremate lagedate alade tekkimist metsamaal. Puhvervööndis peaksid olema esindatud looduslike metsade elustikule olulised võtmeelemendid, nagu surnud ja surevad puud, erivanuselisus, suured küpsed puud, õõnsustega puud, tüükad, erinevas lagunemisastmes lamapuit. Need tagavad sihtkaitsevööndi liikidele levikuvõimalused ja elupaigad ka juhaks, kui suuremate looduslike häiringute tõttu neid elemente sihtkaitsevööndis mõnda aega vajalikul määral ei ole. Seetõttu on seatud tingimused säilikpuudele ja raielankide suurusele, nii ei ole raiete tulemusena paratamatult nimetatud elementide poolest vaesunud alade pindala väga suur.

Kasvukohatüübi eripära tõttu on alal kohati looduslikud sookaasikud, kus teised puuliigid peaaegu puuduvad ning koosluse kujundamise tööd mis tahes võtetega ei ole otstarbekad. Kuna piiranguvööndis on antud võimalus raieteks, siis on kaitse-eeskirjas sätestatud piiranguvööndis (st üheliigilises sookaasikus) leiduvate muude puuliikide allesjätmise kohustus elustiku mitmekesisuse tagamiseks.

Raiepiirangute põhjendused on kokkuvõttes metsabioloogilised ja järgivad säästva metsanduse põhimõtteid lähtuvalt eeldusest, et kaitseala piiranguvööndi metsades on puidutulu saamise kõrval vähemalt sama oluline loodusväärtuste jm kaitsefunktsioonide säilitamine.

2.5.5.3. Vajalikud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on lamminiitudel vajalik linnustiku elupaikade ja ajaloolise avatud maastiku ilme säilimise tagamiseks heina niitmine ning puu- ja põõsarinde harvendamine ja kujundamine või raadamine. Raadamine on sageli otseselt vajalik maastikuilme hoidmiseks ja taastamiseks, kuna muutunud maakasutus on põhjustanud jõeluhtade osalise kinnikasvamise. Vajalike tegevuste loetelu, asukoht ja maht määratakse kindlaks kaitsekorralduskavaga.

2.5.5.4. Keelatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine, sest see soodustab inimõjuliste kõdusoometsade kujunemist, mis ohustaks otseselt kaitse-eesmärgiks seatud loodusdirektiivi elupaigatüüpi soostuvad ja soo-metsad. Kaitseala vahelduval maastikul püütakse säilitada võimalikult looduslikku veerežiimi, et tagada elustiku mitmekesisus. Kaitse-eesmärgiks olevate sooelupaigatüüpide kaitseks on keelatud maavara (nt turba) kaevandamine. Puhtpuistute kujundamist ja energiapuistute rajamist ei saa lubada loodusliku mitmekesisuse ja tasakaalu kaitse-eesmärgist lähtuvalt.

Arvestades kaitseala liigniiskust, on kõikjal kaitsealal taimestiku ja pinnasekahjustuste oht suur. Piiranguvööndis on taimestiku- ja pinnasekahjustuste vältimiseks keelatud puidu kokku- ja väljavedu

külmumata pinnaselt. See on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud vaid juhul, kui pinnas seda võimaldab.

Piiranguvööndis on keelatud biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine ning leevendusi ei ole tehtud, sest kaitsealal puuduvad põllu- ja õuemaad. Piirang on seatud vajadusest tagada metsa- ja sookoosluste võimalikult looduslik areng ning vältida liigsete toitainete sattumist ringlusesse, mis võiks mõjutada ebasoodsalt kaitsealuste taimeliikide konkurentsivõimet.

Kaitsealal on keelatud roo varumine külmumata pinnaselt. Väljakujunenud märg roostik, milline on levinud Õhne jõe suudmealal nii kaitsealal kui ka sellega piirneval Võrtsjärve hoiualal, on oluline lindude elupaik. Taimestiku- ja eelkõige pinnasekahjustuste vältimiseks, samuti roostiku lindude pesitsusedukuse tagamiseks on keelatud roo varumine külmumata pinnaselt.

3. Menetluse kirjeldus

Järveküla looduskaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 25. juunist kuni 15. juulini 2018 Keskkonnaameti Viljandi ja Tartu kontoris ning asukohajärgses Viljandi Vallavalitsuses. Teade kaitseala kaitse-eeskirja eelnõu avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 26.06.2018 väljaandes Ametlikud Teadaanded (teade nr 1311863), 25.06.2018 üleriigilise levikuga ajalehes Postimees ning 23.06.2018 maakondlikus ajalehes Sakala. Kaitse-eeskirja eelnõuga sai tutvuda ka Viljandi valla koduleheküljel (www.viljandivald.ee).

Looduskaitseaduse § 9 kohase kaitse menetluse käigus saadeti 19 eramaaüksuse 30 omanikule avaliku väljapaneku kohta väljastusteatega kiri, millele oli lisatud määruse eelnõu ja kaitseala kaart ja mis sisaldas infot, et seletuskirjaga on võimalik tutvuda elektrooniliselt Keskkonnaameti veebilehel, kuid kodaniku soovivalduse alusel saadab Keskkonnaamet selle küsijale ka väljatrukitult või isiklikule e-posti aadressile. Üks kodanik kasutas seda võimalust ja talle saadeti täiendavad materjalide-kirjaga. Ühele eraomanikule saadeti tema nõusolekul kohe e-kirjaga teade, millele oli lisatud määruse eelnõu, seletuskiri ja kaitseala kaart. Määruse eelnõu ja seletuskiri saadeti e-kirjaga Viljandi Vallavalitsusele, Maanteeametile ja riigimaad valitsema volitatud asutusele Riigimetsa Majandamise Keskusele.

Keskkonnaamet tegi kirjas ettepaneku arutada asja ilma avaliku aruteluta. Kiri sisaldas teadet, et vastava ettepanekuta avalikku arutelu ei korraldata, ning kui Keskkonnaamet ei ole tähtaja jooksul vastust saanud, loetakse menetluseosaline eelnõuga nõustunuks. Ühtegi ettepanekut koosoleku korraldamiseks ei laekunud.

Kirjalikult saadeti Keskkonnaametile kolm ettepanekut määruse eelnõu täiendamiseks. Maaomanikelt laekunud märkused ja ettepanekud ning nende arvesse võtmine või arvesse võtmata jätmine on esitatud tabelis 1. Keskkonnaamet on vastanud ettepanekute tegijatele kirjalikult.

Tabel 1. Maaomanikelt laekunud seisukohad vastuseks Keskkonnaameti poolt avalikustamise ja väljapaneku perioodil väljasaadetud kirjadele. KR – keskkonnaregister, KE – kaitse-eeskiri

Arvamuse esitaja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Maaomanik kinnistu 79704:002:0016	Maaomanik, kelle maaüksus liideti kaitsealale ainult Õhne jõe veepeegli ulatuses, teatas, et ei ole vastu kaitseala loomisele, kuid soovis täpsustada, kas tema maaüksusest jääb kaitsealale ka Õhne jõe põhjapoolne kaldaosa ning teada, kas määrukses nimetatud piirangud takistavad tal ehitada paadisilda, mis ulatub maismaalt jõeni (veeni).	Küsitajale anti teada, et kaitsealasse on määratud ainult Õhne jõe veepeegli osa ning selgitati, et KR andmetel ei ole küsija maaüksusel teadaolevaid kaitsealuseid liike ja rahvusvahelise tähtsusega elupaigatüüpe, mida paadisild võiks kahjustada. Samuti selgitati, kuidas toimida jõe ehituskeeluvööndis, ning kuidas saada luba paadisilla ehitamiseks.
Maaomanik kinnistu 79704:002:0960	Maaomanik soovis täpsemat ja lihtsamat selgitust, miks tema maaüksusel kaitsekorda muudeti.	Maaomanikule selgitati kaitsealade erinevusi (hoiuala, looduskaitseala), Järveküla looduskaitseala ajaloolist kujunemist, senist alal kehtivat kaitsestaatust (sh ühetaolise loodusega alal kahte eritüübilist kaitset) ja kaitsekorda. Võrtsjärve hoiualast raba ja rabametsade väljaarvamine ja nende liitmine Järveküla looduskaitsealale on vajalik, et tagada terviklikule raba- ja siirdesoometsade kompleksile ühetaoline kaitse. Maaomaniku looduskaitseala koosseisu liidetaval metsaosas on tegu väärtusliku siirdesoometsaga, mis asub vahetult riigi omandisse kuuluva metsa kõrval ja moodustab koos sellega ühtlase massiivi.

<p>Maaomanikud (kinnistud 79704:002:0079 Arumetsa, 79704:002:0084 Lepa, 79704:002:0080 Männi 79704:002:0083 Kase)</p>	<p>Maaomanikud (1) tegid ettepaneku täpsustada määruses Õhne jõel liikumise korda järgnevas sõnastuses „Õhne jõel on lubatud ujuvvahendiga ja mootoriga ujuvvahendiga sõitmine“ ning (2) soovisid teada, kas pärast kaitseala moodustamist on tagatud ligipääs läbi kaitseala Võrtsjärve kaldal asuvatele kinnistutele, mis ei jää kaitsealale. Sõltuvalt aastaajast on võimalik ka juurdepääs mootorpaadiga mööda Õhne jõge Suislepast Võrtsjärvele või Tartumaalt üle Võrtsjärve.</p>	<p>(1) Ei arvestatud. Maaomanikele selgitati, et puudub vajadus täienduse tegemiseks, sest termin „ujuvvahend“ sisaldab endas kõiki veesõidukeid, välja arvatud meresõiduohutuse seaduse § 2 punktides 2, 4 ja 5 nimetatud laevu. (2) Maaomanikule selgitati, et ajaloolist juurdepääsuteed, mis kulgeb Sula talust Arumetsa taluni paralleelselt Võrtsjärve rannajoonega järve ja Arumetsa soo piiril ning on katkendjoonega märgitud juba 1939. aasta Eesti topograafilisel aluskaardil, on võimalik kasutada vastavalt maaomanike omavahelisele kokkuleppele, kuna tegemist on eramaadega. KE § 10 punkti 3 alusel on kaitseala valitseja nõusolekul sihtkaitsevööndis lubatud tee, tehnovõrgu rajatise või muu rajatise püstitamine ja olemasolevate ehitiste hooldustööd. Selle võimaluse realiseerimiseks, st tee ehitamiseks või olemasoleva tee(raja) hoolduseks küsida kaitseala valitsejalt nõusolek. Vastav selgitav lõik lisati ka seletuskirja peatükki 2.5.2.</p>
---	---	---

Omniva tagastas kolm adressaatideni mittejõudnud kirja hoiutähtaja möödumise tõttu. Kordusteadet kaitseala kaitse-eeskirja muudatuste tegemise kohta ei avaldatud, sest Keskkonnaamet pidas infot senise avalikku väljapaneku aja ja koha kohta piisavaks.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

- 1) EÜ Nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50);
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

Direktiivide eesmärk on looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku, taimestiku ja linnustiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil.

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekirja“ lisa 1 punkti 2 alapunktile 511 kanti loodusalade nimekirja

Võrtsjärve loodusala, mis hõlmab Järveküla looduskaitseala. Seetõttu tuleb Järveküla looduskaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Võrtsjärve loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile nr 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbriga K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 12. detsembri 2017 otsusega 2018/41, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu üheteistkümnnes uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbriga C(2017) 8255 all), ELT L 15, 19.01.2018, lk 199–350).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult leiduvate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Järveküla looduskaitsealal on oluliseks kaitse-eesmärgiks linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliigi merikotka kaitse.

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek muuta Võrtsjärve loodusala ja linnuala piire. Loodusalast ja linnualast jääb täies ulatuses välja Küti maaüksus (79704:002:0017; 2,4 ha) ja Kuustekuru maaüksus (79704:002:0270; 2,1 ha).

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määruse kaitse-eesmärkide täiendamine metsaelupaigatüüpidega aitab kaasa väärtuslike metsaelupaikade säilitamisele ja nende soodsa seisundi saavutamisele.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Järveküla looduskaitseala põhiosa on juba riikliku kaitse all (looduskaitseala ja hoiualana), mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Planeeringud tuleb viia kooskõlla kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Maa-ameti planeeringute kaardirakenduse andmeil on kaitseala seotud Võrtsjärve piirkonna üldplaneeringuga (kehtestatud 04.02.2003), kus Arumetsa soo koos Kohvisoo ja Ohne jõe luhtadega on määratud rohevõrgustiku rahvusliku tähtsusega tuumalaks, ning endise Tarvastu valla üldplaneeringuga (kehtestatud 06.02.2008), kus sama ala nimetatakse kohaliku tähtsusega tugialaks. Endise Tarvastu Vallavalitsuse andmetel ei ole alaga seotud detailplaneeringuid.

Planeerimisseaduse § 93 lõige 4 sätestab, et üldplaneeringu vastavusse viimiseks pärast üldplaneeringu kehtestamist muudetud või kehtestatud õigusaktidega või jõustunud kohtuotsusega, kannab üldplaneeringu koostamise korraldaja muudatused planeeringusse toiminguna, ilma avalikku menetlust läbi viimata. Kuna kaitse-eeskirja täpsustatakse, siis tuleb kohalikul omavalitsusel Viljandi valla üldplaneering üle vaadata ja soovitatavalt teha muudatused, st kanda üldplaneeringusse kaitseala uus välispiir. Kuna see ei muuda otseselt üldplaneeringuga määratud valla arengusuundi ehitustegevuses, siis otsest vastuolu endise Tarvastu üldplaneeringuga ei ole, mistõttu mõju ei ole oluline.

Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikule omavalitsusele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Selle käigus ei esitatud vastuväiteid, et määruse jõustumine takistaks kehtivate planeeringute elluviimist. Looduskaitseaduse § 9 lõike 7¹ punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üks eesmärk saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis on seotud eelnõuga.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Eelnõu koostamise ajal kehtis keskkonnaregistri andmetel alal 425,1 ha ulatuses hoiuala režiim ja 226,5 ha ulatuses piiranguvööndi režiim ning sellest tulenevalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast kokku 651,6 ha-lt. Sihtkaitsevööndi režiim kehtis 42,8 ha ulatuses ja sellest tulenevalt maamaksu ei maksta (maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt makstakse LKS §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt maamaksu 50% maamaksumäärast).

Vana kaitsekorruga kaitsealast arvatakse välja ca 33 ha maad, sh ca 28 ha riigimetsamaad ja 4,5 ha erametsamaad, mis kuulus piiranguvööndisse ja millelt seni maksti maamaksu 50% ulatuses, st maksulaekumine suureneb selle maa arvel vaid väikeses ulatuses. Vana kaitsekorruga ala piiranguvööndisse kuulub 226,5 ha maad ning Võrtsjärve hoiualasse kuulub 425 ha, millelt seni makstakse maamaksu 50% maksumäärast. Piiranguvööndis jääb kehtima 50% maksumäär, st maamaks jääb samaks. Lisaks olemasolevale vana kaitsekorruga ala sihtkaitsevööndile (42,8 ha; maamaksu ei maksta) hakkab sihtkaitsevööndisse kuuluma veel ca 493 ha senist osalise maksuvabastusega ala (sh ca 174 ha vana kaitsekorruga ala piiranguvööndi ja 319 ha hoiuala arvelt). Kokku hakkab 100%-line maamaksusoodustus kehtima 537,8 ha-l. Endise Tarvastu valla metsamaa väärtus on keskkonnaministri 30. novembri 2001. a määruse nr 50 „Maa korralise hindamise tulemuste kehtestamine” lisa 230 (keskkonnaministri 2. detsembri 2010. a määruse nr 65 sõnastuses) alusel 281 €/ha, mistõttu väheneb haldusreformi järgse Viljandi valla maamaksust laekuv tulu hinnanguliselt ligikaudu 865 eurot aastas. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril.

Kaitsealale jääb 27 maaüksust. Riigiomandis on 8 maaüksust, sh 2 maaüksust (79701:001:0325, 79704:002:0119) on kaitsealal vaid Õhne jõe veepeegli ulatuses. Eraomandis olevatest maadest on tervikuna kaitsealal 10 maaüksust ja osaliselt 9 maaüksust, sh 6 maaüksust on kaitsealal vaid Õhne jõe veepeegli ulatuses. Järveküla piiranguvööndis asub 11 eramaaüksust (sh 6 maaüksust ainult veepeegli ulatuses), Arumetsa soo sihtkaitsevööndis 8 eramaaüksust, Maltsa sihtkaitsevööndis eramaad ei ole. Vastavalt LKS §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Kuna piiranguvööndi kaitsekord ei piira oluliselt maatulundusmaa eramaa sihtotstarbelist kasutamist, siis määruse jõustumisega eramaade riigile ostmise kulu ei teki. Arumetsa soo sihtkaitsevööndisse määratakse 79,3 ha eramaid, mis olid varem piiranguvööndis või hoiualal, kus kehtis 50% maamaksusoodustus. Maa-ameti tehingute andmebaasi andmetel toimus ajavahemikus 01.01.2015–01.06.2016 Tarvastu valla Järveküla külas üheksa ostu-müügitehingut kogupindalaga 121,81 ha, keskmise väärtusega 2607 eurot hektar, ning Maltsa külas 13 ostu-müügitehingut kogupindalaga 148,62 ha, keskmise väärtusega 1636 eurot hektar. Seega on kahes külas toimunud tehingute alusel

keskmine väärtus 2121,9 ha ning maatulundusmaa sihtotstarbega 79,3 ha suuruste kinnistute/suuruse maa-ala ostmise korral riigi poolt on selle hind u 168 275 eurot.

Kaitsealale ei liideta uusi poollooduslikke kooslusi. Luhaalad, mis on pigem madalsood või kõrgrohustud, on juba kaitse all ja loodusalana on need ka toetusõiguslikud. Seega ei teki riigile uusi kohustusi.

Natura 2000 võrgustiku alal ja looduskaitseaduse § 4 lõike 1 punktis 1 või 4 nimetatud kaitstava loodusobjekti sihtkaitsevööndis asuval erametsamaal looduskaitsete piirangute järgimise eest ja saamatajääva tulu kompenseerimiseks on võimalik taotleda metsatoetust. Erametsamaa toetuse andmise tingimused ning kord on kehtestatud maaeluministri 22.04.2015 määrusega nr 39 „Natura 2000 erametsamaa toetus“, sealjuures on toetuse määr 110 eurot sihtkaitsevööndi metsaala ühe hektari kohta aastas ning 60 eurot piiranguvööndi metsaala ühe hektari kohta aastas. Kaitsealal on EELIS-e metsatoetuste kihi andmetel (seisuga 14.03.2016) toetusõiguslikku erametsamaad 67,2 ha. Sihtkaitsevööndisse jääb toetusõiguslikku erametsamaad ligikaudu 57,65 ha ja piiranguvööndisse 9,55 ha. Seoses piiri korrigeerimisega kaitseala lõunaosas arvatakse 3,6 ha seni toetusõiguslikku maad kaitsealast välja. Riigi kulud seoses Natura metsa toetusega suurenevad, kuna kaitseala pindala ja sihtkaitsevööndi pindala suureneb.

Järveküla looduskaitseala moodustamisega arvatakse hoiualast ja piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse 493 ha metsamaad. Riigimetsa Majandamise Keskuse Viljandimaa metskonna arvutuste kohaselt jääb majandusmetsa range kaitse alla võtmisel riigil metsa majandamata jätmisel saamata tulu keskmiselt 90 eurot hektari kohta aastas. Kuna hoiuala ja piiranguvööndi metsade majandamine oli ka varem kitsendatud, oli majanduspiirangutega metsade kavandatav raiemaht ligikaudu 1/10 majandusmetsa lankide keskmisest. Eelnevat arvestades ulatub iga-aastane saamata jäänud puidutulu lisapiirangute seadmisel ligikaudu 4437 euroni.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Kõik ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.